

УДК 378:397.13:7

Т. М. Пушкар,

викладач

(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

pushkar@yandex.ru

КОМУНІКАТИВНА ФІЛОСОФІЯ ЯК МЕТОДОЛОГІЧНА ОСНОВА РОЗРОБКИ КОМУНІКАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛІВ-ФІЛОЛОГІВ

У статті обґрунтовано необхідність залучення комунікативної філософії як методологічного підґрунтя розробки комунікативних технологій у професійній підготовці сучасного вчителя-філолога. З'ясовано сутність і поступальність розвитку філософії комунікацій; виявлено основні моделі комунікацій, сформовані в процесі розвитку комунікативної філософії. Доведено взаємозв'язок сучасних інформаційно-комунікаційних та медіа технологій з розробкою новітніх форм і методів професійної підготовки філологів у системі вищої педагогічної освіти.

Вища професійна освіта, яка перебуває в стані постійного оновлення й реформування, спрямовує свою діяльність на формування системи професійних компетенцій і компетентностей суб'єктів освітнього процесу. У зв'язку з цим постає питання про залучення ефективних способів комунікації на всіх рівнях професійної підготовки фахівців.

Професійна підготовка вчителя стала предметом дослідження в численних наукових працях (О. Абдуліна, С. Вітвицька, Ф. Гоноболін, Н. Дем'яненко, О. Дубасенюк, І. Зяюн, О. Пехота, І. Подласий, С. Сисоева та ін.). Зміст, форми, технології підготовки вчителя-філолога в системі вищої професійної освіти розглядаються в працях І. Бакаленко, О. Бігич, А. Береснева, Т. Гусевої, О. Зубрової, Л. Калініної, Є. Пасова, О. Семенов та ін. У наукових розробках цих учених зазначається, що сучасний вчитель-філолог – це фахівець з високим рівнем загальнокультурної, мовної, психолого-педагогічної і методичної підготовки, з розвиненими гуманістичними якостями, навичками інформаційно-технологічної діяльності, педагогічною рефлексією [1].

Мета статті полягає в обґрунтуванні необхідності залучення комунікативної філософії як методологічного підґрунтя розробки комунікативних технологій у процесі професійної підготовки вчителя-філолога.

Особливості професійної підготовки вчителя-філолога детерміновані не лише майбутнім педагогічним фахом, але й специфікою філологічного простору як єдності кількох галузей знання – лінгвістичного, літературознавчого, історичного тощо. О. Семенов зазначає, що підготовка вчителя-філолога передбачає формування у нього комплексу психологічних і моральних якостей особистості, які спільно з професійними знаннями, вміннями й навичками дадуть можливість випускнику працювати у навчальних закладах різного рівня і типу [2: 28]. Дослідниця також виокремила сукупність професійних компетенцій, які мають бути розвинені у вчителя-філолога у процесі професійної підготовки – лінгвістична, мовна, комунікативна, фольклорна, літературна, культурознавча, педагогічна, психологічна, методична, інформаційна та дослідна [2: 8]. Очевидно, що виконання такого завдання має відбуватися із залученням сучасних технологій навчального процесу у вищому педагогічному навчальному закладі.

Комунікативні технології сьогодні розглядаються широким колом наук – соціологією, психологією, політологією, інформатикою, філософією тощо. Такий широкий спектр наукових галузей спричиняє не менш широкий набір тлумачень поняття комунікативної технології. Так, соціологи і політологи схильні до тлумачення комунікативних технологій як різновиду соціальних технологій, здатних до впливу на особистість за допомогою системи соціальних знаків і символів, представлених у процесі комунікації. До комунікативних технологій у соціальних науках науковці (В. Ільганаєва, О. Коновець Г. Почепцов, О. Холод та ін.) [3-6] відносять перформанс, публік рілейшнз, пропаганду, ідеологію; при цьому основними видами комунікацій вони вважають емотивну, референтну, конотативну, поетичну, металінгвістичну, фатичну та любовну лірику. Зазначені види комунікації розглядаються і в психолого-педагогічній науці, хоча мають свою специфіку, спричинену предметним полем поставленої педагогічної задачі.

Найчастіше комунікативні технології виступають інструментом (засобом) для створення соціально-комунікативного чи радше медіального продукту. Психолого-педагогічний, методичний аспекти комунікативних технологій є предметом дослідження для більш вузького кола фахівців.

У філософії комунікативними технологіями опікується комунікативна філософія як окрема галузь філософської науки, представлена у науковому доробку К. -О. Апеля, Ю. Габермаса, М. Ріделя та ін. К. -О. Апель зазначає, що комунікація є базисом суспільного буття особистості, індивідуальної свідомості і пізнання [7]. Важливою для нас є думка Ю. Габермаса, котрий пише, що "парадигма пізнання предметів повинна бути заміненою на парадигму взаєморозуміння між людьми, які здатні промовляти та діяти" [8: 289]. У межах комунікативної філософії виокремлюють дві моделі комунікативного процесу – ієрархічний і репрезентативний, які, по суті, відповідають двом формам

педагогічної комунікації – суб'єкт-об'єктній і суб'єкт-суб'єктній. Так, ієрархічна комунікація передбачає домінацію відправника інформації в комунікативному акті (якщо прийняти модель комунікації, в якій задіяні відправник, повідомлення й отримувач). В ієрархічній комунікації на першому місці знаходиться прямий зв'язок, а в репрезентативній – зворотний. При побудові комунікативних технологій важливо визначитися з домінуючим типом комунікації, оскільки від нього залежатиме зміст і результат апробації створеної комунікативної технології.

У філософському сенсі комунікація знаходиться в одному ряду з такими загальногуманітарними поняттями, як взаємодія, людські відносини, взаємовплив, взаємозв'язок та ін. У межах філософії розглядається межа між поняттям "спілкування" та "комунікація", причому М. Каган, наприклад, вважає, що спілкування є провідним видом суто людської діяльності, а комунікація – лише частковим видом спілкування (як процес передачі інформації-повідомлення) [9]. Словниково-довідникова література з філософії визначає комунікацію як "смыслово-смысловый аспект социальной взаимодействия. Основная функция коммуникации – достижения социальной общности при сохранении индивидуальности каждого ее элемента. Спектр общения – это понятие, как описывает взаимодействие между людьми (субъект-субъект отношения) и характеризует базовую потребность человека – быть включенным в социум и культуру" [10: 442]. Н. Луман, аналізуючи поняття комунікації, виокремив три її компоненти – інформацію, повідомлення, розуміння [11: 176]. У теорії Ю. Габермаса наголошується на соціально-інтеграційних аспектах комунікації: "місце суспільної інтеграції засобами вірувань заступає інтеграція, яка забезпечується механізмами мовленнєвої взаємодії... зростання ідентичності суб'єкта стає результатом комунікативної діяльності" [12: 102].

Важливо, що комунікативна філософія (філософія комунікацій) фактично ніколи не розглядає комунікацію як процес простого обміну інформаційними повідомленнями між індивідами чи як просто спілкування. Комунікації в філософському розумінні – це протікання інформаційних ресурсів в межах соціальних інститутів (як у теорії Т. Парсонса) і створення пам'ятників і текстів культури (Ю. Лотман). Важливим здобутком комунікативної філософії є осмислення медіареальності у різних її проявах, а також обґрунтування філософії діалогу і представлення аксіоматики комунікативної свідомості. Ще на початку ХХ ст. філософами було обґрунтовано, що звернення в діалозі до "Іншого", до "Ти" змінює перспективу подальшого розвитку речей.

У психолого-педагогічній науці виокремлюють кілька провідних моделей комунікації, характерних для системи вищої професійної школи (І. Арендарчук) [13]:

1) пізнавальна, за якої майбутні фахівці отримують максимальну кількість необхідної професійної інформації, входять у процес коментування отриманих даних, розширюючи таким чином своє комунікативне поле;

2) аксіологічна – спрямована на розвиток ціннісного світу студентів, їх почуттєвої сфери, виховання з них однодумців у професійній та емоційній площинах;

3) сугестивна модель – реалізується з метою якомога більш сильного впливу на студентів з метою внесення доцільних змін у їх поведінку й відносини з оточуючим світом;

4) ритуальна модель, за допомогою якої зміцнюються й підтримуються статусні позиції учасників освітнього процесу, а також можуть створюватися нові для підтримки певного наперед окресленого іміджу професії, вузу, соціальної групи;

5) експресивна модель – переслідує мету, пов'язану з формуванням психоемоційного настрою, спрямованого на необхідну в процесі навчання дію.

Комунікативні технології є різновидом величезної сукупності технологій, розроблених і реалізованих у сфері виробництва, духовної й матеріальної культури, науки, інформації. Технологія в найбільш широкому розумінні є визначальним чинником, який демонструє рівень культурної еволюції того чи іншого суспільства. Це поняття замінило в своєму розвитку більш давні категорії – ремесло, справа, мистецтво, які вживалися до початку ХІХ століття. Сутність категорії "технологія" звертає нас до процесу зміни стану, властивості; до розробки певного алгоритму, набору дій, способів діяльності тощо [14: 321-322]. Будучи на початку категорією виробництва, технологія поступово перейшла в гуманітарну галузь і в 20-30-х рр. ХХ ст. стала використовуватися в галузі менеджменту, соціології, політології. Сутність гуманітарного аспекту технології обґрунтовує у своєму дослідженні Ю. Даниліна, окреслюючи технологію як "практичне використання систематизованого гуманітарного знання з метою забезпечення спрямованого впливу на вдосконалення особистості, її предметно-речового, соціального природного середовища" [15: 64].

Характеризуючи специфіку комунікативних технологій у філософському розумінні, Н. Луман окреслює мотиваційну сферу комунікації, визначаючи механізми, які мотивують людину до участі в комунікації, як "символічно генералізовані комунікаційні медіа" [11: 176]. Таким чином, у Н. Лумана технологічний зміст комунікацій співпадає з медіальним, як-от: істина, влада, любов, мистецтво, віра, цінності [16: 169].

Комунікативні технології стали особливо активно розроблятися в різних науках у зв'язку з розвитком інформаційного суспільства та спробами науковців осмислити його становлення й цільову сферу. У

зв'язку з цим гуманітарними науками стала обґрунтовуватися місія особистості в просторі тотальної комунікації, а також місце і роль комунікативних технологій в епоху постмодерну. Прихильники теорії інформаційного суспільства виходять з того, що основною його ознакою є не матеріальне виробництво та його можливості, а створення, поширення й споживання інформації [17]. Комунікація в такому разі окреслюється як інструмент трансляції інформації. Віртуалізація зазначеного процесу трансляції додає комунікативним технологіям особливої специфіки, спонукаючи науковців до розробки й впровадження цих технологій з урахуванням їх інформологічного статусу. Інформаційна сутність комунікації може бути визначена в сучасних умовах як соціально зумовлений процес передачі й сприйняття інформації в умовах міжособистісного й масового спілкування за допомогою максимально можливої кількості каналів та комунікативних засобів (вербалізованих чи невербалізованих) [18].

Виходячи з цього, прикладні дослідження в галузі професійної педагогіки мають можливість використовувати методологічний та технологічний досвід філософії й соціології для побудови спеціальних комунікативних технологій з метою більш ефективної підготовки фахівців. Комунікативна філософія дає можливість нам, досліджуючи проблему професійної підготовки вчителів-філологів засобами комунікативних технологій, виходити з того важливого положення, що мова відіграє для ефективної життєдіяльності особистості унікальну роль, вербалізуючи комунікації: "мова стала центральним питанням, ядром сучасної філософії. Ось головний факт, який ставить усе з голови на ноги" (Ж. Рюс) [19]. К. -О. Апель, обґрунтовуючи трансцендентально-герменевтичну сутність мови, зазначає, що "мова виступає в цьому контексті не лише механізмом об'єктивації інформації та експресивним засобом, але й медіатором розуміння" [20: 63]. Серед визначених науковцями численних функцій мови (репрезентативна, комунікативна, пізнавальна, емотивна, естетична, фатична, номінативна тощо) саме комунікативна називається провідною. В. Кульман, сучасний дослідник мови в контексті комунікативної філософії пише, що "репрезентативна функція мови, яка традиційно абсолютизувалася, обмежуючи комунікативну функцію, є насправді залежною від неї. Досягнення взаєморозуміння кимось стосовно чогось за допомогою мови є універсальним моментом, який включає і дозволяє робити все інше" [21: 14].

Комунікативна технологія у професійній підготовці вчителів-філологів відноситься до розряду професійно-орієнтованих, причому А. Белялова окреслює її як одну з найбільш відомих і прогресивних [22]. Сутність комунікативної технології в цьому випадку виявляється в тому, що процес навчання будується фактично як процес спілкування.

Будуючи комунікативні технології в процесі підготовки вчителів-філологів, важливо брати до уваги також загальний комунікативний фон вищого навчального закладу, який розглядається на трьох рівнях – організаційному, дисциплінарному й освітньому. Так, організаційний рівень передбачає наявність соціально-професійних ділових і міжособистісних комунікацій між основними учасниками освітнього процесу – студентами, викладачами й адміністрацією. Дисциплінарний рівень комунікацій визначає ієрархічні зв'язки між учасниками комунікативного процесу, рівень його насиченості залежно від поставлених освітніх завдань. Освітній рівень комунікацій відображає способи передачі інформації від попереднього до наступного покоління за допомогою певних суб'єктів (насамперед, викладачів) [23: 355]. Специфіка комунікацій у процесі професійної підготовки полягає у тому, що їх можна розглядати в аспекті змісту і технологій. Оскільки ми розглядаємо комунікативні технології, то вони можуть бути в такому разі визначені як система прийомів і навичок соціально-психологічного впливу суб'єктів освітнього процесу один на одного, в результаті чого забезпечується найбільш ефективний результат – професійна готовність вчителя-філолога до майбутньої професійної діяльності.

Попри достатню кількість наукової літератури з проблеми комунікативних технологій, психолого-педагогічний зміст цього феномена окреслений недостатньо чітко. І. Арндарчук пропонує визначати комунікативні технології як різновид соціальних, виходячи з того, що результатом застосування цієї технології є людина, майбутній фахівець (в нашому випадку – вчитель-філолог), а провідним показником, який може змінюватися – його комунікативні якості і властивості, значущі для майбутньої професійної діяльності [13].

Змістові й структурні характеристики комунікативних технологій можна представити у такому вигляді:

- проектування процесу навчальної взаємодії як спілкування, яке може бути відтворене в подальшій професійній діяльності вчителя-філолога;
- цілісне поєднання педагогічної взаємодії і навчальної комунікації;
- вибір оптимальних форм, методів і засобів спілкування в процесі навчання майбутніх учителів-філологів для розвитку педагогічно доцільної взаємодії в процесі професійної підготовки;
- обов'язковий зворотний зв'язок з метою внесення доцільних змін у процесі педагогічної взаємодії у ході професійної підготовки вчителів-філологів.

Таким чином, комунікативна філософія розглядається нами як методологічне підґрунтя створення й впровадження комунікативних технологій у професійній підготовці вчителя-філолога. Спираючись на здобутки філософії комунікацій, можна будувати сучасні комунікативні технології у професійній підготовці вчителя-філолога, що і стане **перспективою наших подальших досліджень**.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бігич О. Б. Методична освіта майбутнього вчителя іноземної мови початкової школи : [монографія] / О. Б. Бігич. – К. : КНЛУ, 2004. – 287 с.
2. Семенов О. М. Професійна підготовка майбутніх учителів української мови і літератури : [монографія] / О. М. Семенов. – Суми : ВВП Мрія-1 ТОВ, 2005. – 404 с.
3. Коновець О. Ф. Масова комунікація : теорії, моделі, технології : [навч. посібник] / О. Ф. Коновець. – К. : ЛГУ, 2009. – 266 с.
4. Почепцов Г. Г. Коммуникативные технологии двадцатого века : [монография] / Г. Г. Почепцов. – М. : Рефл-бук, К. : Ваклер, 2001. – 352 с.
5. Социальные коммуникации (теории, методология, деятельность) : [словарь-справочник] / [авт.-сост. В. А. Ильганаева]. – Х. : Городская типография, 2009. – 346 с.
6. Холод О. М. Діапазон поняття "соціально-комунікаційні технології" [Електронний ресурс] / О. М. Холод. – Режим доступу : www.nbuv.gov.ua/portal/Soc.../SC210_19.pdf.
7. Ситниченко Л. Першоджерела комунікативної філософії / Л. Ситниченко. – К. : Либідь, 1996. – 366 с.
8. Габермас Ю. Інший шлях із філософії суб'єкта : альтернатива комунікативного та суб'єктоцентрованого розуму / Ю. Габермас // Філософський дискурс модерну. – К. : Четверта хвиля, 2001. – С. 287–319.
9. Каган М. С. Мир общения. Проблема межсубъектных отношений / М. С. Каган. – М. : Политиздат., 1988. – 319 с.
10. Новейший философский словарь / [сост. А. А. Грицанов]. – Мн. : Изд. В. М. Скакун, 1998. – 896 с.
11. Уколова Ю. С. Проблема доверия к другому в коммуникативной философии / Ю. С. Уколова // Наука. Религия. Общество. – 2010. – № 4. – С. 175–181.
12. Габермас Ю. Філософський дискурс модерну / Ю. Габермас. – К. : Четверта хвиля, 2001. – 442 с.
13. Арендарчук И. В. Коммуникативные технологии в системе высшего образования : психолого-педагогический аспект [Електронний ресурс] / И. В. Арендарчук. – Режим доступу : www.sgu.ru/files/nodes/63395/Arendachuk.pdf.
14. Энциклопедический словарь : в 2 т. – Т. 1. – М. : Советская энциклопедия, 1964. — 736 с.
15. Данилина Ю. А. Коммуникативные технологии постиндустриальной эпохи : антиномии теории и практики / Ю. А. Данилина // Вопросы культурологии. – 2007. – № 12. – С. 63–67.
16. Назарчук А. В. Общество как коммуникация в трудах Никласа Лумана / А. В. Назарчук // Вопросы философии. – 2006. – № 6. – С. 156–173.
17. Лисенко М. В. Інформаційне суспільство як теорія і практика сучасності [Електронний ресурс] / М. В. Лисенко. – Режим доступу : nbuv.gov.ua/portal/soc_gum.../04_Lisenko.pdf.
18. Луцишин А. Комунікативна філософія як пропозиція світоглядних парадигмальних змін / Андрій Луцишин // Вісник Львівського університету. Серія філософія. – 2009. – Вип. 12. – С. 60–66.
19. Рюс Ж. Поступ сучасних ідей / Ж. Рюс. – К. : Основи, 1998. – 112 с.
20. Всемирная энциклопедия : Философия / [гл. науч. ред. А. А. Грицанов]. – М. : АСТ ; Мн. : Харвест, 2001. – 1312 с.
21. Кульман В. Трансцендентально-прагматична позиція / В. Кульман // Топос. – 2000. – № 2. – С. 11–20.
22. Белялова А. Р. Коммуникативная технология обучения иностранным языкам в системе высшего педагогического образования / А. Р. Белялова // Современные коммуникативные технологии в языковом образовании : [матер. междунар. науч.-практ. конф.]. – Хабаровск : Изд-во Тихоокеанского гос. ун-та, 2008. – С. 31–34.
23. Маркова О. Ю. Коммуникативное пространство вуза : субъекты, роли, отношения / О. Ю. Маркова // Коммуникация и образование. – СПб. : Санкт-Петербургское философское общество, 2004. – 484 с.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Bigych O. B. Metodychna osvita maybutniogo vchytelya inozemnoi movy pochatkovoї shkoly [Methodical Education of Future Teachers of Foreign Language in Elementary School] : [monographiia] / O. B. Bigych. – K. : KNLU, 2004. – 287 s.
2. Semenog O. M. Profesiina pidgotovka maybutnikh uchyteliv ukrainskoi movy i literatury [Training the Future Teachers of Ukrainian Language and Literature] : [monographiia] / O. M. Semenog. – Sumy : VVP Mria-1 TOV, 2005. – 404 s.
3. Konovets' O. F. Masova komunikatsiia : teorii, modeli, tekhnologii [Mass Communication : Theory, Models, Technology] : [navch. posibnyk] / O. F. Konovets'. – K. : LNU, 2009. – 266 s.
4. Pocheptsov G. G. Kommunikativnye tekhnologii dvadtsatogo veka [Communication Technologies of the Twentieth Century] : [monographiia] / G. G. Pocheptsov. – M. : Refl-buk, K. : Vakler, 2001. – 352 s.
5. Sotsyal'nye kommunikatsii (teorii, metodologiya, deiatel'nost') [Social Communications (Theory, Methodology, Activities)] : [slovar'-spravochnik] / [avt.-sost. V. A. Il'ganaeva]. – Kh. : Gorodskaiia tipografiia, 2009. – 346 s.
6. Kholod O. M. Diapazon poniattia "sotsial'no-komunikatsiyni tekhnologii" [Range Concept of "Social and Communication Technologies"] [Elektronnyi resurs] / O. M. Kholod. – Rezhym dostupu : www.nbuv.gov.ua/portal/Soc.../SC210_19.pdf.
7. Sytnychenko L. Pershodzherela komunikativnoi filosofii [Primary Source of Communicative Philosophy] / L. Sytnychenko. – K. : Lybid', 1996. – 366 s.
8. Gabermas Yu. Inshii shliakh iz filosofii sub'ekta : al'ternatyva komunikativnogo ta sub'ektotsentrovanoogo rozumu [Another Way from Philosophy of Subject : Alternative Communication and Subject Central Mind] / Yu. Gabermas // Filosofskii diskurs modernu [Philosophical Modern Discourse]. – K. : Chetverta hvylia, 2001. – S. 287–319.
9. Kagan M. S. Mir obshcheniia. Problema mezhsob'ektnykh otnoshenii [World of Communication. The Problem of Intersubject Relations] / M. S. Kagan. – M. : Politizdat., 1988. – 319 s.

10. Noveishyi filosofskiy slovar' [Modern Philosophical Dictionary] / [sost. A. A. Grytsanov]. – Mn. : Izd.V. M. Skakun, 1998. – 896 s.
11. Ukolova Yu. S. Problema doveriia k drugomu v kommunikativnoi filosofii [The Problem of Confidence to the Other in the Communication Philosophy] / Yu. S. Ukolova // Nauka. Religiiia. Suspil'stvo [Science. Religion. Society]. – 2010. – № 4. – S. 175–181.
12. Gabermas Yu. Filosofsk'kiy diskurs modernu [Philosophical Discourse of Modern] / Yu. Gabermas. – K. : Chetverta hvyliia, 2001. – 442 s.
13. Arendarchuk I. V. Kommunikativnye tekhnologii v sisteme vysshego obrazovaniia : psikhologo-pedagogicheskiiy aspekt [Communication Technologies in the System of Higher Education : Psychological and Pedagogical Aspect] [Elektronnyi resurs] / I. V. Arendarchuk. – Rezhym dostupu : www.sgu.ru/files/nodes/63395/Arendachuk.pdf.
14. Entsiklopedicheskii slovar' [Encyclopedic Dictionary] : v 2 t. – T. 1. – M. : Sovetskaia entsiklopediia, 1964. – 736 s.
15. Danilina Yu. A. Kommunikativnye tekhnologii postindustrial'noy epokhi : antinomii teorii i praktiki [Communication Technologists of Postindustrial Era : Antinomy of Theory and Practice] / Yu. A. Danilina // Voprosy Kulturologii [Culturological Questions]. – 2007. – № 12. – S. 63–67.
16. Nazarchuk A. V. Obschestvo kak kommunikatsiia v trudakh Niklasy Lumana [Society as Communication in Niklas Luman's Works] / A. V. Nazarchuk // Voprosy filosofii [Philosophical Questions]. – 2006. – № 6. – S. 156–173.
17. Lysenko M. V. Informatsiine suspil'stvo yak teoriia i praktyka suchasnosti [Information Society as Theory and Practice of Modernity] [Elektronnyi resurs] / M. V. Lysenko. – Rezhym dostupu : nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/.../04_Lisenco.pdf.
18. Lutsyshyn A. Komunikativna filosofii yak propozyitsiia svitogliadnykh zmin [Communicative Philosophy as Offering Philosophical Paradigm Changes] / Andriy Lutsyshyn // Visnyk L'vivskogo universytetu. Seriiia filosofiiia [L'viv University Journal]. – 2009. – Vyp. 12. – S. 60–66.
19. Rius Zh. Postup suchasnykh idey [Progress of Modern Ideas] / Zh. Rius. – K. : Osnovy, 1998. – 112 s.
20. Vsemirnaia entsiklopediia : Filosofiiia [Philosophy] / [gl. nauch. red. A. A. Grytsanov]. – M. : AST ; MN. : Kharvest, 2001. – 1312 s.
21. Kul'man V. Transtsedental'no-pragmatychna pozytsiia [Transcendental-Pragmatic Position] / V. Kul'man // Topos [Topos]. – 2000. – № 2. – S. 11–20.
22. Belialova A. R. Kommunikativnaia tekhnologiiia obucheniiia inostrannym yazykam v sisteme visshhego pedagogicheskogo obrazovaniia [Communication Technology of Teaching Languages in the System of Higher Pedagogical Education] / A. R. Belialova // Sovremennye kommunikativnye tekhnologii v yazykovom obrazovanii [Modern Communicative Technologies in the Language Education] : [mater. mezhdunar. nauch.-prakt. konf.]. – Khabarovsk : Izd-vo Tikhookeanskogo gos. un-ta, 2008. – S. 31–34.
23. Markova O. Yu. Kommunikativnoe prostranstvo vuza : sub'ekty, roli, otnosheniia [The Communicative Space of University : Subjects, Roles, Relations] / O. Yu. Markova // Kommunikatsiia i obrazovanie [Communication and Education]. – Spb. : Sankt-Peterburgskoe filosofskoe obshchestvo, 2004. – 484 s.

Матеріал надійшов до редакції 12.04. 2012 р.

Пушкар Т. Н. Коммуникативная философия как методологический базис разработки коммуникативных технологий в профессиональной подготовке учителей-филологов.

В статье обоснована необходимость привлечения коммуникативной философии как методологической основы разработки коммуникативных технологий в профессиональной подготовке современного учителя-филолога. Определена сущность и поступательность развития философии коммуникаций, выявлены основные модели коммуникаций, сформированные в процессе развития коммуникативной философии. Доказана взаимосвязь современных информационно-коммуникационных технологий с разработкой новейших форм и методов профессиональной подготовки филологов в системе высшего педагогического образования

Pushkar T. M. Communicative Philosophy as a Methodological Basis for the Technologies Development in the Philology Teachers' Training.

The article substantiates the need to involve the communicative philosophy as a methodological basis for the development of communication technologies in the training of teachers of modern philology. The essence and philosophy of progressive communication development identify the main models of communication, formed during the development of the communicative philosophy. The relationship of modern information and communication technologies to the development of new forms and methods of philology teachers' training in the system of higher education is proved.